

432 CAPUT XVIII.

A

CAPUT XXVII.

Non dixit spiritus ut corpus vertatur in spiritum, quod tamen nonnulli putant. Spectavit auctor hunc Augustini locum XIII De civitate, cap. 20 : *Caro spiritui serviens recte appellabitur spiritalis; non quia in spiritum convertetur, sicut nonnulli putant, eo quod scriptum est, seminatur corpus animale, resurget corpus spiritale : sed quia, etc.* Habet similia lib. I De fide et Symb., cap. 6, sed præsertim epist. 146, ad Consentium, ubi de hac difficultate disserit ex professo.

CAPUT XXV.

Frustra Origenes spondet liberationem post multos annos, malis hominibus et ipsis demonibus. De hoc Origenis, sive potius Origenistarum falso dogmate tractant Epiphanius hæresi 6, et in epistola de illius erroribus ad Joannem Hierosolymit., Hieronymus, epist. 61 ad Pammachium, et in altera contra eundem Joannem, August., lib. XXI De civit., B cap. 17, et lib. De hæresib., cap. 43; Greg., *Dialog.*, cap. 44.

Reprobatur ab Ecclesia fuisse errorem illum testantur idem Augustinus loco citato De civit.; Hieronym., in Apolog. adversus Rufin. et ep. 78 ad Pammach. Et in quinta synodo sub Vigilio papa et Justiniano imperatore, plura damnatur Origenis dogmata; et a Theophilo in synodo Alexandrina, quamvis Genebrardus noster in collectaneis de Vita et scriptis Origenis, cap. 6, inustam ei labem erroris de finiendis aliquando damnatorum et demonum pœnis, eximere tentet; ut quis magis disputationis gratia, quam assertive et ex proprio sensu, quid tale scripserit : homilia enim 1 et 14 in Ezech., homilia 14 in Josue XII et XIV, in Numeros, lib. V, in Epist. ad Rom. et homil. 9 in divers. contrarium scribit : ut merito suspicentur non pauci, ab adversariis Origenis, ejus scripta talibus nævis respersa fuisse.

Minime videtur absonum in judicio quoque culpas sanctorum intelligendas. Offendit ad hunc lapidem Magister contrariam sequens opinionem, 4, dist. 43, § 4. « Si vero quaeratur, inquit, utrum peccata quæ fecerunt electi, prodeant tunc in notitiam omnium, sicut mala damnandorum omnibus erunt nota, non legi hoc expressum in Scriptura : unde non irrationabiliter putari potest, peccata hic per pœnitentiam tecta et deleta, illic etiam tegi; alia vero cunctis propalari. » Ob quæ merito inter selectos illius errores notatur hæc opinio. Pugnatur enim cum pluribus Scripturæ locis, Matth. X, Marci IV, Lucæ VIII et XII, I Cor. IV, Apoc. XX, Daniel. 7, etc. Quæ generaliter probant publicam in judicio fore secretorum omnium conscientie detectionem. Deinde sanctorum pœnitentia distincte cognoscetur ab omnibus, non minus quam eorum cæteræ virtutes : sed talis cognitio non poterit haberi sine peccatorum, propter quæ acta est, manifestatione, cum relata sint simul cognitione et natura. Idque docent plurimi Patrum; sed quorum placitis recensendis in re tam facili supersedemus.

Sed jam plus satis, mihi præsertim, cui semper fastidio fuere non superflua solum, sed et ea quæ in hoc scribendi genere paulo liberalius offeruntur. Plura tamen desiderabunt alii, tam qui proluxiora cupiunt, quam qui paucioribus delectantur; sed exiles ingenii partus ignoscent, cum sterilem causam agnoverint. Et ne sit a me impune peccatum, in calami vitia primus desævio. Cætera in prævaricantis preli secundarios ausus facile rejicient, qui curas, labores, fastidia quæ typographia secum invehit, experiuntur. Si quos præterea cæcutientis ingenii nævos lector adverterit, qui 433 sanioris doctrinæ officiant decori, suo punice tergat obnixè precamur, et ut dignos obelo, jam hic improbamus, *omnia sincere submittentibus doctorum censuræ, ac iudicio sanctæ matris Ecclesiæ apostolicæ et Romanæ.*

ANNO DOMINI MCLII.

SUGERIUS ABBAS S. DIONYSII

NOTITIA.

(Gallia Christiana, nov. edit. tom. VII, p. 368)

Sugerius (1), tenui ortus loco Elinando patre, C lucem aspexit anno 1081, consensu omnium in Gallia, et quidem ex conjectura recentioris auctoris tomo secundo operis Gallici inscripti, *Singularités historiques et littéraires*, pag. 48 et seqq. in provincia Belgica, ac specialiter Atrebatensi, in urbe scilicet Audomarensi, recentiori tunc et parum insigni. Id vero conjicit auctor ex duabus epistolis, quæ habentur in probationibus historiæ sancti Dionysii. Altera num. 158 circa 1148 Ludovici VII, regis est ex Asia obitum Alvisi episcopi Atrebatensis Sugerio nuntiantis, his verbis : *Venerabilis frater vester episcopus Atrebatensis felici consummatione*

migravit ad Dominum. Unde concludit, et quidem non temere, Sugerii fratrem exstitisse Alvisum episcopum, qui cum genere Flander, ac primum fuerit Bertiniensis monachus, ortu credendus est Audomarensis, ac proinde Sugerius quoque, ad quem anno 1147, ipsius Alvisi ad Sugerium altera sat consona exstat epist. n. 157, quæ sic incipit : *Dilectissime frater Sugerii venerabilis abba..... concedimus, etc.* quo certe tam familiari nomine Alvisum, si vere Sugerii frater non fuisset, uti non decebat, quando cæteri præsules ac etiam principes tam reverenter Sugerium alloquebantur, uti postea videbitur. Porro decennis, aut circiter Sandionysianos

(1) Vit. Sug. I. 1, num. 5, part. II, prob. hist. S. Dion. pag. 195

inter cœnobitas tyrocinium posuit Sugerius (2), qui mira ingenii facilitate studiis expolitus, synodo Pictaviensi astitit an 1106. Dein Bernevallis in Normannia, subindeque circa 1109 Tauriaci [Toury] famosæ in Belsia villæ præpositus deligitur (3); quin et jam clarus ad summos pontifices Paschalem II, Gelasium II, et Callixtum II, pro Ludovico rege legationibus, alteram ad hunc papam in Italia suscepit anno 1121, qua egregie obita, omnium suffragiis anno 1122, seu 1123, uti modo computamus, abbas exposcitur absens, et ipsomet in scio rege, qui, quod irrequisito ipsius permissu facta fuisset electio (4), nuntios, qui decretum electionis ad regem detulerant confirmandum, carceri Aurelianensis castri mancipari jussit. De his omnibus in via, dum rediret in Franciam Sugerius per legatum certior factus, sic animi sensa deprompsit: *Triplici angebar dispendio, utrum contra domini regis voluntatem electionem suscipiens, Ecclesiæ Romanæ rigore et domini papæ Callixti, qui me diligebat, auctoritate matrem Ecclesiam dilapidare occasione mei sustinerem.* Sed brevi ea liberatus est anxietate, duobus, quos utrobique miserat, fausta nuntiantibus. Unde addit: *Nos autem cum ad matrem Ecclesiam, Deo opitulante, pervenissemus (die Veneris 10 Martii, hoc est anno 1122), tam dulciter, tam filialiter, tam nobiliter filium prodigum suscepit, ut et regem prius severo, modo sereno vultu occurrentem, archiepiscopum Bituricensem, episcopum Silvanectensem ibidem nos expectanter gratulantes invenimus. Qui cum multa veneratione celerime cum lætabundo fratrum conventu nos suscepissent, sequenti die, Sabbato scilicet medianæ me indignum ordinavit presbyterum, sequenti autem Dominica (Passionis) ibidem ante sacratissimum corpus B. Dionysii abbatem, licet immeritum consecravit.* Notatur hæc ordinatio in parvo S. Dionysii chronico anno 1122, de qua sic Nangianum chronicon: *Sugerius, sancti Dionysii in Francia monachus, Scripturarum scientia clarus, cum solummodo esset ad diaconatus ordinem promotus, a Roma regrediens, quo fuerat a rege Franciæ Ludovico missus, abbate suo Adam defuncto, eligitur in abbatem; qui reversus primo presbyter ordinatur, et post præsentem rege, a Bituricensi archiepiscopo in sua Sancti Dionysii ecclesia in abbatem benedicatur, et quidem Vulgrini archiepiscopi tertio adepti pontificatus anno, ut habetur tomo II novæ Bibliothecæ Labb., pagina 82. Sic adhuc de sua ipsemet Sugerius loquitur electione in quodam tabulario sancti Dionysii bibliothecæ Thuaneæ instrumento, quod ex authentico Felibianus descripsit in probationibus historiæ sancti Dionysii num. 128. *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, amen. Ego Sugerius ecclesiæ bea-**

A torum martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii humilis minister. Quia larga Dei omnipotentis propitiatione contra spem meritorum [meriti, morum] et generis parvitatem nostram, etiam absentem, et in curia Romana negotiantem ad sanctæ hujus ecclesiæ administrationem accessisse, divinamque potestatem me de manibus inimicorum quærentium animam meam in hac eadem sancta Ecclesia laudabiliter ac mirabiliter liberatum eripuisse veraciter constat, decet et omnino expedit pusillitati nostræ toto mentis affectu eam commendare et exaltare, fratresque nostros Domino Deo famulantes honorare et fovere, etc. Romam Sugerius divertit anno 1123, ubi a Callixto et purpuratorum Patrum universo cœtu perhonorifico laudum præconio susceptus, Lateranensi pro causa investiturarum concilio interfuit legatus Ludovici regis, cujus gratiam sibi conciliaverat Sugerius cum illo studens apud sanctum Dionysium (5), adeo ut idem rex illum se habere fidelem et familiarem in suis conciliis profiteatur in diplomate anni 1124, quo indictalium nundinarum privilegium ei confirmavit, quando sibi adversus Alamannorum regem bello imminente, suscepit vexillum de altari beatorum martyrum Dionysii et sociorum (6); *Ad quod, inquit, comitatus Vilcassinus, quem nos, ab ipsis in feodum habemus, spectare dignoscitur, morem antiquum antecessorum nostrorum servantes et imitantes, signiferi jure, sicut comites Vilcassini soliti erant* Hac autem in expeditione regem comitatus est Sugerius (7), qui anno sequenti 1125, suæ administrationis tertio, regni Ludovici decimo septimo, die Dominica Idibus Martii, indictione tertia, oppidanos et mansionarios villæ sancti Dionysii ab exactione, quæ mortua manus dicitur, et a tempore decessoris Ivonis abbatis inoleverat, exemit. Eodem anno pacis compositionem iniiit cum Maynardo Morspeccensi comite (8), consensu Mathildis uxoris et filiorum, de pluribus ab antecessore Adalberto comite, cujus filiam duxerat, sancti Dionysii monasterio ablatis, quibus a Maynardo restitutis vel compensatis, illum et antecessores Sugerius in præsentia Adalberti Moguntini archiepiscopi et Girardi cardinalis sedis apostolicæ legati vinculo anathematis absolvit. Actum in illo celebri colloquio quod de electione imperatoris apud Moguntiam habitum est. Subscripsit inter alios ex parte Sugerii Petrus clericus frater ejus. Huc autem referenda est Sugerii epist. VII, edita tomo quarto Duchesnii pagina 554, ex qua discimus Albertum comitem Morspeccensem, illum haud dubie, qui supra, excommunicatum ob retenta prædicta bona, sed postea resipiscentem a Sugerio absolutum fuisse, tali reatus et anathematis deleta conditione, ut deinceps per singulos annos in festivitate beati Martini quinque uncias

(2) Prob. hist. S. Dion. part. II, p. 180.

(3) Pagi tom. IV, pag. 419.

(4) Duchesne tom. IV. hist. script. Franc. pag. 511.

(5) Hist. univ. Paris. t. II. pag. 94.

(6) Prob. hist. S. Dion. n. 124.

(7) Duchesne tom. IV. hist. script. Franc. pag. 543.

(8) Prob. hist. S. Dion. n. 125.

auri obrizi beatis martyribus Dionysio, Rustico et Eleutherio persolveret, qui si hujus consuetudinis violator inventus ad pristinam rapinam et malitiam reverteretur, ut canis ad vomitum, iram Dei omnipotentis incurreret, nullo jam anathematis vinculo exuendus; quod quidem illi accidisse videtur. Sub hoc tempus initæ concordie Stephanum inter episcopum Parisiensem et ejusdem Ecclesie capitulum fuit unus arbitrorum Sugerius, qui jam ab exordio prefecturæ suæ, labefactatam disciplinam monasticam tam in se quam in fratribus restaurare proposuerat. Hinc certe monasterii sancti Dionysii reformatio per Sugerium anno 1125, (forsan anticipato) refertur in chronico Nangiano, ubi ad hunc annum additur (9): *Nam per abbatum negligentiam, qui ante ipsum fuerant, et quorundam illius monasterii monachorum, regularia instituta ita ab eodem loco abjecta fuerant, quod vix speciem religionis monachi prætendebant. Sed variis tamen præpeditis negotiis id omnino exsequi non potuit ante annum circiter 1127; ideo laudatus a sancto Bernardo epistola LXXVIII, ad quam vide notas Mabillonii, qui summus rursus ab eodem sancto Bernardo epistola CCCIX, prima inter Sugerianas tomo quarto Hist. script. Francie pagina 493, ad Eugenium papam laudibus exornatur: Si quod, ait, magnæ domus magni regis vas in honorem apud nostram habetur Ecclesiam Gallicanam: si quis, ut David fidelis ad imperium Domini ingrediens et egrediens, meo quidem iudicio ipse est venerabilis abbas S. Dionysii: novi siquidem virum, quod et in temporalibus fidelis et prudens, et in spiritualibus fervens et humilis, et in utrisque (quod est difficillimum) sine reprehensione versetur. Apud Cæsarem est tanquam unus de curia Romana, apud Deum tanquam unus de curia cæli.... siquidem specialius diligere et honorare personam ejus, honorificare est ministerium vestrum (10). Anno 1129, non 1128, ut in parvo sancti Dionysii chronico, et tomo secundo Historiæ ecclesie Parisiensis pagina 69, nec a fortiori anno 1127, ut legitur tomo secundo Historiæ Universitatis Parisiensis pagina 103. Argentoliensem abbatiam suæ matri Sandionysianæ restitui curavit in concilio Parisiis habito in abbacia S. Germani a Pratis, præsidebat Matthæo episcopo Albanensi, sanctæ sedis legato; qua de re ipsius habetur charta in appendice nostrorum. 63. col. 52, et ibidem n. 64, epistola Honorii II, papæ ad Sugerium chartam superiorem confirmantis, quod et suo diplomate reges Ludovicus VI, anno vicesimo, et Philippus filius ejus anno primo Remis in solenni curia Paschæ in unctione domni Philippi gloriosissimi regis anno incarnati Verbi 1129, indictione VII, comprobarunt. Insequenti 1130, de consensu capituli (11), beate Vir-*

ginis memoriam omni die Sabbati constituit solemniter celebrari, quemadmodum in octavis Pentecostes tribus extremis diebus, prohibens nihilominus dimitti septem psalmos cum litania et vigiliis mortuorum; itemque sancti Dionysii et sociorum memoriam omni feria quinta, ac propterea quotidianum sex solidorum generale quatuor solidis, ut decem fierent, ad refectorium fratrum adauxit; *et ne, inquit, alicujus occasione avaritiæ ista constitutio aliquando sopiatur, ex iis, quæ nostro augmentata sunt labore, videlicet de pedagio, quod a Strata colligitur, decem libras et decem solidos huic refectioi feria quinta, decem vero libras et decem solidos in feria septima in redditibus nostris de Vilcassino, etc., constituimus et confirmamus.* Insuper et quasdam solemnitates honorabilius et solito devotius celebrari dupliciter constituit, quibus singulis certum solidorum numerum attribuit. Data est hæc charta anno 1130, quam Petrus sedis apostolicæ presbyter cardinalis et legatus, atque Gregorius sancti Angeli diaconus cardinalis et apostolicæ sedis legatus laudaverunt et confirmarunt. Eodem Cluniacum ivit obviam Innocentio II papæ, Ludovici regis nomine eum salutaturus; cumque pontifex anno 1131 ad sanctum Dionysium divertisset, illic a Sugerio et conventu perhonorifice susceptus est; unde post inibi peracta festa Paschalia Rothomagum profectus Innocentius (12), scriptis ad Sugerium in ea civitate litteris die 9 Maii, ejusdem monasterii privilegia roboravit, abbati gratulatus imprimis de restaurata in eo disciplina regulari. Testamenti tabulas conditas probari Sugerius (13) in capitulo fecit 17 Junii anno 1137, administrationis suæ decimo sexto, quibus quasi attexuit eodem anno litteras de pluribus ecclesie sancti Pauli donationibus factis (14). Hoc etiam anno 1137 brevi, ut credebatur, morituro et ecclesie sacramenta suscipiendi Ludovico VI in castro de Montrichard pagi Turonensis adfuit. Sed regi feliciter reddita fuit sanitas, de qua gratias acturus sanctis martyribus Dionysio et sociis ad monasterium accessit, et inde ad castrum de Bethisy in Valesio progressus, ibi matrimonium filii sui Ludovici cum Alienorde unica Aquitanie ducis filia ad exitum perduxit, statimque junior rex novam adivit sponsam Sugerio abbate comitante, qui anno circiter 1140 stipendia monachorum adauxit (15). Vir aliunde tantæ probitatis et tam notæ, ut illum Henricus Angliæ rex et dux Normanniæ pacis arbitrum inter se et Franciæ regem habere non sit gravatus, ac deinceps impense coluerit (16); tamque insignis in Deum pietatis, ut quasi de novo basilica ejus cura et impensis magnifice constructa fuerit (17). Hoc autem opus tam arduum orsus est Sugerius ab ipso valvarum primo introitu, ubi dis-

(9) Spicil. tom. XI, p. 411.

(10) Prob. hist. S. Dion. n. 126.

(11) Ib. n. 128.

(12) Prob. hist. S. Dion. n. 130.

(13) Ib. n. 131.

(14) Prob. hist. S. Dion.

(15) Ib. n. 133.

(16) Epist. CLIII. inter Suger. t. IV. Duch. pag. 41.

(17) Prob. hist. S. Dion. part. II, p. 134.

jecit quoddam augmentum, quod a Carolo Magno factum perhibebatur ad includendum Pipini patris tumulum, qui extra in introitu valvarum pro peccatis patris sui Caroli Martelli prostratum se sepeliri, non supinum fecerat, et inde corpus ecclesie amplificavit, tres valvas extruxit, turres refecit et alius erexit, sicque absoluta inferiori basilicæ parte et fusilibus valvis ornata, ad eam dedicandam Hugonem Rothomagensem archiepiscopum, Odonem Belvacensem, Manassen Meldensem et Petrum Silvanectensem præsules invitavit. De hac dedicatione sic parvum S. Dionysii chronicon habet: 1140 *dedicatum est novum opus ecclesie B. Dionysii anteriori parte a domno Hugone Rothomagensi archiepiscopo, XIX anno administrationis domni Sugerii abbatis, qui idem opus construxit; et consecrationis annum ne oblivioni traderetur, hoc disticho insigniri fecit:*

Annus millenus et centenus quadragenus

Annus erat Verbi, quando sacrata fuit.

Tum vero ad instaurandam quoque basilicæ superioris partem animum adjecit, assignata in singulos annos summa ducentarum librarum ad fabricæ expensas, ex quibus centum quinquaginta libræ ex oblationibus ad altare et reliquias tempore indicti factis erogabantur. Jacta ædificii fundamenta hoc ipso anno 1140, pridie Idus Julii die Dominica, præsentem rege, qui primum lapidem posuit, et 1145 (18). Sugerio abbati, quem regis consiliarium vocat sanctus Bernardus epistola ccxxii diploma tuitionis largitus est. Tanta interim celeritate grandis illa et insignis fabrica exædificata est (19), ut trium annorum et trium mensium spatio undequaque perfectam et absolutam dedicari fecerit 2 Junii, die festo S. Barnabæ, qui incidebat in Dominicam an. 1144, notato in hoc disticho:

Annus millenus et centenus quadragenus

Quartus erat Verbi, quando sacrata fuit.

Annus autem superior 1145, notatur in parvo sancti Dionysii chronico, his verbis: 1145 *dedicatio capitalis partis ecclesie, et translatio beati Dionysii et sociorum ejus in eandem partem capitalem, aliorumque sanctorum, quorum ibidem corpora continentur, xxiii anno administrationis domni Sugerii abbatis* (20), qui et hanc basilicam innumeris vasorum, reliquiarum, lapillorum, cæterisque hujusmodi donariis exquisiti pretii munifice locupletavit, ut ipse fuse exponit in libro peculiari de rebus in administratione sua gestis, aut forte frater Guillelmus abbati Sugerio a secretis (21), cujus nomen hunc librum, et alterum de ecclesie S. Dionysii dedicatione in quibusdam codicibus manuscriptis præferre scribit eorum editor Franciscus Duchesne

(18) Prob. hist. S. Dion. p. 1, num. 134.

(19) Ibid. part. II, pag. 182.

(20) T. VI Annal. Bened. pag. 377.

(21) Prob. hist. S. Dion. part. II, num. III, pag. 172.

(22) Tom. IV, hist. scrip. Franc. p. 554.

A tomo quarto historiae scriptorum Franciæ pagina 331, quanquam hi libri Sugerio potius tribuendi videntur, cum in illis nomine proprio loquatur. Cæterum huic dedicationi adfuerunt rex et regina cum plurimorum optimatum comitatu et frequentibus archiepiscoporum et episcoporum cœtu, qua rex occasione in gratiam venerabilis abbati Sugerii amici et familiaris sui eodem anno 1144, quas in quibusdam sancti Dionysii villis habebat consuetudines, pro quibus ipsi quotannis decem et octo persolvebantur libræ, luminaribus ipsius ecclesie continuandis, dotis jure contulit. Ad hæc Sugerius prioratum beatæ Mariæ de Campis apud Essonam prope Corbodium fundavit, in eo duodecim monachis cum priore constitutis. Idem abbatiam de Calvomonte in Vexino Normannico sibi anno 1145 traditam a rege, qui hanc in *dominatu* possidebat, in prioratum convertit duodecim monachorum et prioris, ejusdemque sollicitus fuit ecclesiam ab Hugone Rothomagensi archiepiscopo consecrari. Villam de Valcresson ædificavit (22), quam incolere volentibus plurima indulxit privilegia eodem anno 1145, regiminis 23. Biennio post 1147, quo anno Sugerius regni administer, quandiu rex abesset, delectus est, altare de Annechim ab Alviso episcopo Atrebatensi dono accepit ad augmentum luminaris ecclesie sancti Dionysii, uti legitur in prob. historiae sancti Dionysii num. 137. Hoc, inquam, anno, quando rex Ludovicus Junior ad expeditionem sacram profectus est, delectu omnium regni ordinum, quem rex probavit et papa, Sugerio abbati et Guillelmo comiti Nivernensi, administratio regni commissa est (23); at cum hanc subire provinciam renuisset comes, causatus votum religionis Carthusianæ, quod solvit paulo post, Sugerius totum regni pondus suos in humeros suscipere coactus est, extra ipsummet primarium regii sanguinis principem Radulfum comitem Viromanduensem, qui epist. XI ad Sugerium illum vocat dominum suum. Exstat hæc cum pluribus aliis ejusdem Radulfi ad Sugerium tomo quarto Hist. scriptorum Franciæ, ubi de Sugerianis epistolis pag. 495 et seqq., numero scilicet 9, 17, 41, 86, 100, 115 et 160, ac vicissim, duæ Sugerii ad illum ibidem LXXXIV et CLIX (24). Hinc *Majestatis* nomine Sugerium compellat Ulgerius episcopus Andegavensis, *serenissimum dominum et patrem* vocat conventus S. Richarii epistola xxiii. *Excellentiam* nuncupat Goslenus episcopus Carnotensis epistola civ. Eduense capitulum ejus *excellentiæ* commendat electionem sui episcopi Henrici de Bourgogne epistola XLIII (25). *Magnitudinis, sublimitatis et principis* exornat titulis sanctus Bernardus epist. LXX et LXXII (26). *Supplico et consulo*

(23) Tom. IV. Hist. script. franc. pag. 495 et 496.

(24) Ibid. p. 495 et 499.

(25) Ibid. pag. 507 et 527.

(26) Ibid. p. 517.

sublimitati vestræ, quia maximus princeps estis in regno. Petrus Venerabilis arctissima cum Sugerio necessitudine conjunctus administrationi ejus dat regni nomen (27); Gaufridus dux Normannorum et comes Andegavensis epistola viii ad Sugerium ait (28): *Nolo vestram latero auctoritatem, etc. Sanctitatis ejus excellentiam* T. Flandrensis comes exorat epist. lxxii (29). *Sanctitatem* appellat Communia Belvacensis epist. lxxxvi. *Sublimitatem* P. Bituricensis archiepiscopus epist. lxxxii (30). Vicario regni Sugerio B. Noviomensis Ecclesiæ decanus inscribit epistolam xliv (31). Exstant quoque Ludovici VII (32) regis ad Sugerium plures epistolæ, numero 6, 22, 39, 48, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 68, 69, 70, 94, 96, 159, 148, 161, in quarum quatuor a. 53 ad 56. R. Viromand. comiti, perinde ac Sugerio abbati licet inscriptis nihil tamen reperias, ex quo inferri queat quod scribit Gerardus Dubois tomo secundo Historiæ Ecclesiæ Parisiensis pagina 94, comitem hunc Sugerio adjunctum fuisse in regni administratione, nisi solummodo tanquam adiutorem, cum Samsone Remensi archiepiscopo. Neque vero solum Galliani præsules, principes, aut proceres, atque ipse rex Sugerio tantum deferrebant honorem, exteri quoque illum in primis suscipiebant (33), quos inter Joseelus episcopus Saresberiensis epistola xxxvi *dilecto et merito diligendo Patri et Domino Sugerio Dei gratia abbati sancti Dionysii, regni Francorum rectori* inscripta, sic loquitur: *Opinionis vestræ odor, qui circumquaque diffunditur, nos de transmarinis partibus in odorem vestri currere fecit. Venimus ergo de finibus terrarum vestram scilicet nostri temporis Salomonis audire sapientiam, sapientiam audivimus, templum, quod ædificastis aspeximus, ornamenta quæ a vobis oblata sunt, et offeruntur, vidimus, ordinem ministrorum et ministeriorum attendimus, et merito in illius Australis reginæ voces erumpimus, quia media pars non fuerit nuntiata, et quoniam major est sapientia et opera, quam rumor fuerit in terra nostra: Quis enim non miretur hominem unum tot et tanta sustinere negotia, ut et ecclesiarum pacem conservet, statum reformet, regnum Francorum armis tueatur, moribus ornet, legibus emendet?... Sed parcat nobis vestra serenitas, quod in discessu nostro a Gallia faci-*

reperitur, ut quæcunque negotia vestro nituntur consilio, cautius procedant, et succedant felicius. Si ad religionem recurritur, de speculo vitæ vestræ relucet, et quod foris luceat, et quod intus expediat: additur liberalitatis præconium, quæ beneficiis prævenire gaudet, necdum rogata rogaturum, etc. Ex his porro tam multis litteris nullum dubium relinquatur, quin Sugerius ex regis et regni commodis egregie munus gesserit, qui etsi totius regni negotiis impeditus erat, haud tamen a cura monasterii mentem averterat; nam, ut ait qui ejus elogium scripsit (35): *Cum præesset monasterio, præerat et palatio, sicque utrumque dispensabat officium, ut nec illum a claustris cura prohiberet curia, nec a consiliis principum hunc excusaret monasterium.* Summa igitur pollens auctoritate Sugerius, quod rex cum papa proposuerat circa disciplinæ restitutionem in abbacia S. Genovefæ, quam tunc canonici maxime dissoluti administrabant, feliciter exsecutus est, illic inductis duodecim S. Victoris Parisiensis canonicis et Odone priore, quem præfecit abbatem die festo S. Bartholomæi anno 1147, qua de re Sugerii epistolam ejusdem anni ad Eugenium papam habes in appendice nostra. Alias eodem de negotio tum Sugerii ad eundem pontificem ac vicissim, tum S. Bernardi ad Sugerium epistolas hic supersedeo commemorare, de quibus opportunius infra, cum de sanctæ Genovefæ abbacia disseremus. Interfuit Sugerius anno sequenti 1148, consilio Remensi, in quo præsidebat Eugenio III damnatus est Gilbertus Porretanus episcopus Pictaviensis. Idem papæ jussu in ecclesia Compendiensi, cujus abbas erat Philippus princeps, loco canonicorum substituit monachos anno 1149. Qua de re plures habentur, litteræ tomo quarto historiæ scriptorum Franciæ (36) jam toties laudato. Addam ex tomo primo Anecdotorum Martenii nostri coll. 414, 415 et 416, Sugerium a Rogero sancti Evurtii Aurelianensis primo abbate vocari virum alti consilii et prudentiæ excellentis: Gaufridum comitem Andegavensem gratias eidem Sugerio agere, quod restituendæ paci regem inter et ipsum operam præberet, ac denique Petrum archiepiscopum Bituricensem ab eo petere excusari apud regem, quod accedere Meduntam ad eum non posset. Lenta demum tot exantlatis pro Ecclesia et regno laboribus contracta febre Sugerius consumptus, quo tempore scripsit (37) ad eum sanctus Bernardus epist. 266, e vivis excessit anno 1151, præfecturæ 29, ætatis 70. *Desiderabilis pater et pastor egregius inter verba orationis et symboli die Iduum Januarii, etc.*, ut habet encyclica ejus obitus epistola (38); qui annus in chronico Nangiano,

(27) T. I. Anecd. Marten. col. 416.

(28) T. IV. Script. Franciæ p. 495.

(29) Ibid. pag. 514.

(30) Ibid. pag. 519 et 520

(31) Ibid. pag. 508.

(32) Ibid. pag. 494-544.

(33) Ibid. pag. 503.

(34) T. IV. Script. Franciæ, pag. 500.

(35) Prob. hist. S. Dion. part. II, p. 195.

(36) Pag. 542-546.

(37) Mabill. edit. op. S. Bern. anno 1690. col. 262.

(38) Prob. hist. S. Dion. part. II, p. 204.

como secundo hist. universitatis Parisiensis pagina 262 et apud Mabillonium in fusioribus notis in epist. S. Bernardi LXXVIII, col. 28, et in epist. CCLXVI, col. 74, legitur 1152 pro varia scilicet inchoandi annum ratione. Illius exsequias Ludovicus rex, tametsi tunc longe remotus, sua præsentia coonestaturus accessit, quas et multi præsules prosecuti sunt. Visitur ejus tumulus in ecclesiæ transversa cruce intra murum ad meridiem juxta majorem portam, qua descenditur in claustrum, ante quem positus est lapis sepulchralis cum hisce verbis: *Hic jacet Sugerius abbas*. Huc videlicet Matthæus de Vendôme abbas Sugerii corpus et aliorum quinque decessorum transferri curavit an. 1259. Epitaphii loco Sammarthani excerptum veteris codicis ms. Sancti Dionysii attexuerunt, nolentes, inquit, B omittere, quia Sugerii memoriam quodammodo illustrare videtur. Absit etiam ut omittamus, qui potius adaugere memoratu digna, quam minuere profiteamur. Ipsum est hujusmodi: *Hic est annus ultimus vitæ felicis recordationis [Sugerii abbatis monasterii regalis S. Dionysii in Francia, viri magnæ prudentiæ et eloquentiæ, ac inter præclaros Ecclesiæ Gallicanæ viros eruditissimi et facundissimi, cui tempore prælationis quantum fuit studium, ut ecclesiam suam omni gloria et honore attolleret, religiose ordinaret, et eam redditibus opulentam, ædificiis ampliolem, ornamentis decoratam redderet, omnibus patet. Cooperante etiam superna illius clementia, qui ponit humiles in sublime, et ipsum de plebe humili sic erexit, ut non solum in Parlamento regali solium ac Tribunal judicii sapientia, qua præditus erat, laudabiliter peroraret; verum etiam tanquam vir magni consilii et industriæ, ac in omni domo regia spectabilis et probatæ fidei, cum excelsis principibus consederet, ac regni ipsius gubernacula præcipue moderaretur: acumen ingenii, linguæ nitor, litterarum scientia, dictandi scribendique peritia, semper in eo splenduerunt, tantæque opinionis apud papam Eugenium exstitit, ut quoties aliqua in regno graviora emergebant, et usque ad ejus audientiam perlata, istius probatæ discretioni terminanda committebat. Gloriosus etiam rex Franciæ Ludovicus Hierosolymam proficiscens, pontificum et procerum concilio, ex parte illius fidei et solertiæ regnum suum D specialiter commisit regendum. Quod ille, Deo juvante, ita administravit et rexit, ut principi redeunti commissa sibi cum pace et integritate restitueret. Verum, quia a conditione moriendi nemo excipitur, cum valetudine, qua mortuus est, vexari cœpisset, fratrum manibus sustentatus in capitulum se deduci*

A poposcit. Ubi post verba adificationis, cum lacrymis et gemitu omnium pedibus provolutus, eorum se iudicio humiliter exposuit: lacrymabiliter postulans, ut quod in eos deliquerat, vel negligentius egerat, respectu pietatis ei relaxarent. Quod fratres omnes maxima cum devotione, et copiosa lacrymarum effusione gratantissime fecerunt. Transiit autem idem venerabilis pater inter verba orationis et symboli, die Idus mensis Januarii, anno vero Domini 1152, LXX ætatis suæ anno, a susceptione autem monastici habitus fere LX, prælationis vero suæ XXIX. Cujus sepultura et exsequiis interfuerunt sex episcopi, cum multis abbatibus, christianissimo rege Franciæ Ludovico, ubi et pietatis memor et immemor regiæ celsitudinis, dum sepeliretur amarissime flevit: flevitque omnis regia domus, sed et populus, qui eum tanquam prudentissimum consiliarium, totiusque regni gubernatorem et administratorem planxerunt sapientissimum. Duo ejusdem Sugerii referuntur a Felibiano epitaphia (39), quorum in altero obiisse dicitur luce septima Theophaniæ, hoc est 12 Januarii; in altero, die XI. Retinenda dies XIII sive dies Iduum, ut habetur in antiquo S. Dionysii necrologio, et sancti Petri Carnotensis, necnon in martyrologio Sanctæ Genovesæ Parisiensis, his verbis: *Idibus Januarii anniversarium Sugerii abbatis S. Dionysii, cujus ope atque industria, injungente ei sanctæ recordationis D. Eugenio papa et illustri Francorum rege Ludovico, nostra ecclesia de statu sæcularium canonicorum ad regularium ordinem est mutata*. Sic autem habet necrologium Ecclesiæ Parisiensis: XVII Kalendar. Februarii obiit Sugerius abbas Sancti Dionysii, pro cujus anima Guillelmus nepos ejus concanonicus noster dedit nobis LX libras Parisienses. Legitur (40) et in antiquo Sancti Dionysii necrologio: *Pridie nonas Januarii et pridie nonas Februarii*, sicque per singulos menses præter Octobrem, commemoratio D. Sugerii abbatis. Scripsit hic gesta Ludovici sexti; cœperat et scribere historiam Ludovici Junioris, mors prohibuit ne cœptam perficeret. Scripsit et plures epistolas ad summum pontificem (41), ad reges et ad proceres nobilissimos quosque, maxime, dum regnum dignissime administraret, Ludovico Juniore ad terram sanctam profecto, ac vicissim plurimæ ad eum exstant magnorum virorum, Petri in primis Cluniacensis abbatis et Bernardi Clarevallensis, qui ea ætate scientia et religione florebant. Denique Sugerii vitam litteris exaravit Guillelmus ipsius familiaris et Sancti Dionysii monachus, quam videsis inter probationes Historiæ Sancti Dionysii part. II, pag. 194.

(39) Hist. S. Dion. pag. 572.

(40) Prob. hist. S. Dion. part. II, p. 207.

(41) T. IV Script. hist. Franc. pag. 495-543.